

УДК 336.747

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.24>**Андрій Лозовицький,***аспірант кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки
Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету*

ТИПОЛОГІЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ

Стаття присвячена типологізації небанківських електронних платіжних систем. Проаналізовано підходи різних учених до систематизації видів електронних платіжних систем. Виявлено спільні характеристики та відмінності електронних платіжних систем, їх особливості, що проявляються у різноманітні електронних грошей та електронних платіжних засобів, особливостях процедур їх емісії, способу організації платіжної інфраструктури, правового статусу емітентів.

Дослідження неоднорідних різновидів електронних платіжних систем на основі родових ознак та спроба їх упорядкування дає можливість запропонувати власну типологію небанківських електронних платіжних систем. Це сприятиме подальшій систематизації та впорядкуванню вже наявних знань про предмет дослідження, формуванню цілісних знань про нього.

Під час дослідження електронних платіжних систем вітчизняні науковці насамперед намагалися дати характеристику та типологію електронних грошей. Однак правова сутність та особливості небанківських електронних платіжних систем найкраще розкриваються шляхом аналізу правового режиму емітентів електронних грошей та дослідження правової природи відносин, що виникають між емітентом та учасниками платіжних систем з приводу організації діяльності електронних платіжних систем, з одного боку, а з іншого – між емітентом та державою з приводу ліцензування такої діяльності, здійснення нагляду за платіжними системами (оверсайт), врегулювання процедури емісії, контролю за обігом електронних грошей.

Здійснено спробу визначення особливостей різних типів небанківських електронних платіжних систем, розмежування відносин, які виникають у процесі функціонування платіжних систем, що мають як публічно-правовий характер у питаннях законодавчого врегулювання порядку емісії електронних платіжних засобів, ліцензування небанківських фінансових установ на здійснення такої емісії, забезпечення безперервного, надійного та ефективного функціонування платіжних систем (оверсайт), так і приватно-правовий з приводу договірної регламентації організації та діяльності платіжних систем, а у окремих випадках приватної емісії електронних платіжних засобів. Такого роду відносини існують на межі різних галузей права і можуть бути предметом регулювання адміністративного, фінансового, господарського та цивільного права.

Ключові слова: типологізація, систематизація, платіжні послуги, електронні гроші, платіжний засіб, правовий режим, віртуальна валюта, емітент, грошовий оборот.

Постановка проблеми. Поява нових платіжних технологій і сервісів, витіснення центральними банками готівкових коштів з обігу і намагання замінити їх на електронні гроші чи цифрову (віртуальну) валюту зумовили стрімкий ріст чисельності платіжних систем, що здійснюють їх емісію. Значна кількість підходів до розуміння правової природи електронних платіжних систем не знаходить свого вираження у встановленні універсальних критеріїв типологізації електронних платіжних систем. Особливого значення ця проблема набуває у розрізі типологізації небанківських електронних платіжних систем, спроб дослідження якої досі не здійснювалось.

Метою розвідки є дослідження типології небанківських електронних платіжних систем, а завданням – правова характеристика їх видів.

Стан дослідження. Типологізація електронних платіжних систем була предметом дослідження вітчизняних та зарубіжних учених протягом останніх двадцяти років, коли розвиток технологій спричинив появу великої кількості електронних платіжних систем. Останні, своєю чергою, почали спеціалізуватись залежно від призначення та способу функціонування. Вітчизняні вчені зосередились на дослідженні тих платіжних систем, що існували на теренах України. Актуальність таких наукових робіт втрачалась

разом зі зникненням тих чи інших платіжних систем. Утім, такі вчені, як В. Лук'янов, Т. Адабашев, Джон МакГінніс та Кайл Рош, спробували провести типологізацію у рамках цього предмета дослідження за організаційним критерієм.

Т. Адабашев пропонує поділяти платіжні системи за такими правовими критеріями, як: 1) територія функціонування платіжних систем та місцезнаходження її платіжної організації; 2) правовий зв'язок із державою тієї платіжної організації, що є засновником платіжної системи та управляє нею; 3) вид фінансової установи, що є платіжною організацією платіжної системи [1].

Для типологізації платіжних систем В. Лук'янов використовує такий критерій, як форма власності. На його думку, форма власності, на якій базується платіжна система, відображає, з одного боку, її правовий статус, а з іншого – сферу можливого поширення та впливу [2, с. 162]. Це дає можливість нам виділити серед електронних платіжних систем державні, приватні та колективні.

Джон МакГінніс та Кайл Рош розрізняють такі режими для платіжних систем: публічно-правовий, приватно-правовий та систему децентралізованої довіри [3, с. 7–11].

Водночас інші вчені, серед яких – Роберт Ф. Стенкі, Кен Окей, Рандал В. Сіферс, у своїй типологізації виходили з функціонального критерію.

Роберт Ф. Стенкі пропонує розрізняти платіжні системи за типом електронного платіжного інструменту, за допомогою якого ініціюється транзакція, який є носієм запису про грошову вартість: 1) «кредитні» платіжні системи; 2) «дебітові» платіжні системи; 3) платіжні системи на основі цифрової (віртуальної) валюти.

Рандал В. Сіферс та Кен Окей поділяють платіжні системи за обсягом коштів та обсягами здійснюваних транзакцій із використанням електронних платіжних засобів. Платіжні системи поділяються на дві основні групи: системи великих (large-value payment systems) та малих (small-value payment systems) операцій [4, с. 78], або так звані оптові платіжні системи (wholesale payment systems) та роздрібні платіжні системи (retail payment systems) [5, с. 702].

Зазначені вище підходи є ефективними інструментами типологізації платіжних систем, які дають можливість встановити їх особливості. Але з метою формування більш чіткого уявлення про різновиди електронних платіжних систем та врахування сучасних тенденцій їх розвитку, на нашу думку, ці підходи до типологізації потребують уточнення.

Виклад основного матеріалу. Під поняттям «типологія» розуміють вивчення або аналіз, або класифікацію на основі типів або категорій [6], систему поділу речей на різні типи, особливо в науці та суспільних науках [7], вивчення типів, або систему поділу речей на типи [8]. Типологію також визначають як зменшення простору властивостей, тобто вибір певної кількості комбінацій груп варіацій [9]. Такий вибір може бути більш-менш явним, більш-менш обґрунтованим, більш-менш заснованим на даних, отриманих внаслідок емпіричного дослідження. Основними ж аспектами, які можуть характеризувати типологію, він виділяє сім: 1) наявність – відсутність просторово-часових зв'язків; 2) абстрактність – неабстрактність; 3) нормативність – ненормативність; 4) важлива – незначна складність; 5) наявність – відсутність зв'язків між варіаціями; 6) основні – суміш варіацій; 7) різний рівень кількісного визначення варіацій [9, с. 10].

Типологізація є одним з універсальних методів наукового мислення, що виражається в розчленуванні об'єктів та їх групування за допомогою узагальненої, ідеалізованої моделі або типу. Необхідність типологізації виникає у зв'язку з потребою впорядкувати опис безлічі неоднорідних об'єктів або вивчити певні закономірності на основі аналізу таких множин [10]. Типології, як правило, продукують розширену класифікацію або інтенсивну класифікацію, коли одночасно враховується більше одного фундаментального поділу [11, с. 143].

Типологізація дає змогу систематизувати та впорядкувати наукові знання, отримати більш глибокі знання про досліджуваний об'єкт. Крім того, вона виконує прогностичну функцію. Будучи результатом дослідження, типологія є системою, що ґрунтується на основі загальних родових ознак і дає змогу виявити її закономірності. На основі таких закономірностей, а також встановлення зв'язків між родовими об'єктами можуть бути зроблені передбачення щодо існування невідомих об'єктів та невідомих фактів типологічної системи. Як метод наукового пізнання типологізація сприяє вдосконаленню понятійного апарату науки, оскільки типологічні поняття за своєю суттю є абстрактними категоріями, які виникають у процесі узагальнення явищ суспільно-правової дійсності [12, с. 19–20], отриманню цілісних знань про об'єкт, його системоутворювальні зв'язки, суттєві ознаки та риси всієї системи [10, с. 31].

Типологізація небанківських електронних платіжних систем сприятиме отриманню цілісних знань про досліджуване

явище, дасть змогу проаналізувати їхні відмінності, спільні характеристики та особливості. Це своєю чергою допоможе встановити чіткі критерії, за якими можна буде аналізувати вплив конкретної небанківської електронної платіжної системи на розвиток системи грошового обороту в Україні, спрогнозувати можливі правові наслідки появи нових типів платіжних систем, створити підґрунтя для правового регулювання їх діяльності, встановити передбачувані паттерни їхньої можливої поведінки та впливу на розвиток грошового обороту.

Варто зазначити, що з метою подальшого дослідження правової сутності небанківських електронних платіжних систем в Україні можна розрізнити поняття «платіжний механізм» (payment mechanism) та «електронна платіжна система». Електронні платіжні засоби (у т.ч. електронні гроші) є формою та інструментом, що слугують як платіжний механізм у електронних платіжних системах [5, с. 708]. Таким чином, і процедура емісії електронних платіжних засобів може розглядатись окремо від порядку організації небанківських електронних платіжних систем. Саме особливості електронних платіжних засобів, процедур емісії та правового статусу їх емітентів можуть бути покладені в основу типологізації небанківських електронних платіжних систем.

Як видно з аналізу стану дослідження типологізації небанківських електронних платіжних систем, натеper немає єдиного підходу до цього питання. Тому з метою подальшої систематизації зібраних знань вважаємо за доцільне не намагатися розвивати всю множину видів небанківських електронних платіжних систем на групи (підмножини) за однією ознакою, тим більше штучною, як це часто буває у разі здійснення класифікації. Тому, здійснюючи типологізацію, слід розподілити їх на підставі подібності за певними їх властивостями, сукупністю ознак.

Залежно від території функціонування платіжної системи та місцезнаходження її платіжної організації небанківські електронні платіжні системи можуть бути міжнародними та внутрішньодержавними, що узгоджується з положеннями Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні». В Україні на законних підставах діють міжнародні електронні платіжні системи «American Express», «MasterCard», «Visa», «UnionPay International».

Також на території України функціонують платіжні системи, які створені: Національним банком – Система електронних платежів, Національна система масових електронних платежів; державними бан-

ками та державними установами – платіжні системи державних банків, Державного казначейства України та Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта»; установами приватного сектору – внутрішньодержавні та міжнародні платіжні системи банків і небанківських установ [13]. Крім того, Національний банк серед значущих платіжних систем виділяє категорії системно важливих та соціально важливих [14].

Виходячи із зазначеного вище, за формою власності можемо виділити державні, приватні та колективні небанківські електронні платіжні системи. Такі критерії, своєю чергою, кореспондують з правовими режимами для платіжних систем: публічно-правовим (керованим центральним банком та державними установами), приватно-правовим (вільною банківською системою, т.з. free banking) та системою децентралізованої довіри як середовищем обігу віртуальної валюти (system of decentralized trust), яка може існувати поза правовим регулюванням.

За колом учасників електронної платіжної системи, а також правовим режимом доступу до платіжної системи її учасників можна виділити відкриту та закриту небанківську електронну платіжну систему.

Деталізуючи типологізацію Рандала В. Сіферса та Кена Окея за обсягом коштів та обсягами здійснених транзакцій з використанням електронних платіжних засобів, варто зазначити, що до платіжних систем великих платежів належать ті, які створені для обслуговування центробанків, існують для забезпечення міжбанківських платежів, неспоживчих операцій, ініційованих між банками, корпораціями, урядами та іншими фінансовими компаніями (наприклад, система SWIFT – Товариство всесвітніх міжбанківських фінансових телекомунікацій, CHIPS – Система міжбанківських електронних розрахунків) та ін.

Традиційно ці системи використовуються для погашення зобов'язань між банками, які можуть виникнути внаслідок комерційних транзакцій зі значними сумами платежів, які надходять від платіжних систем «невеликих платежів» або «роздрібних платежів» (наприклад, чеків і кредитних карток) або для опрацювання транзакцій на фінансовому ринку.

Основна мета платіжних систем великої вартості (оптових платіжних систем) – ефективно забезпечувати гарантії того, що платіжні зобов'язання майже завжди будуть виконані у світі, де учасники платіжної системи не завжди заслуговують на довіру [15, с. 882].

Системи невеликих (роздрібних) платежів – це ті, в яких існує великий обсяг переказів клієнтів із відносно незначними сумами коштів; такі системи в основному стосуються приватного сектору (комунальні платежі, операції з кредитними картками та ін.). Ці операції відбуваються за участю індивідуальних споживачів і передбачають використання таких механізмів оплати, як кредитні картки, дебетові картки, торгові термінали та ін. Однією з найбільших систем невеликих платежів стала Єдина європейська мережа розрахунків (SEPA), робоча назва якої була “Euroland: Our Single Euro Payments Area”.

Найпоширенішою є типологізація за видом електронних грошей, що емітуються платіжною системою. На думку представниці центрального банку Канади Керолін Вілкінс, електронні платіжні системи поділяються на два основні види: перші працюють на основі електронних грошей, деномінованих у національній валюті. Наприклад, баланс на PayPal та кошти на картках MasterCard чи Visa, які обслуговуються третьою стороною [16]. Другим видом є ті, що використовують електронні гроші, не деноміновані у жодній з національних валют – віртуальну валюту (криптовалюту та ін.).

У своїй доповіді від 1997 року FATF розподілив системи електронних грошей на чотири моделі: 1) модель продавця-емітента, в якій емітент електронних грошей і продавець товарів та послуг поєднуються в одній особі (різного роду передплачені ваучери, жетони у метро та ін.); 2) модель банку-емітента для закритих та відкритих систем, в яких продавець та емітент електронних грошей є різними особами, а транзакції здійснюються через традиційні банківські механізми; 3) модель небанківського емітента, в якій користувачі купують електронні гроші у емітентів електронних коштів, використовуючи реальні гроші, витрачають електронні гроші в обмін на послуги та товари продавця, а емітенти викупувають електронні гроші у продавця; і 4) модель реєр-to-реєр – у разі, коли банк або небанківська установа здійснюють емісію електронних грошей, які потім можуть бути використані користувачами без участі фінансової установи [17, с. 46–47].

Останні дві моделі систем електронних грошей дають підстави виокремити відповідні види небанківських електронних платіжних систем залежно від способу контролю платіжної системи за обігом емітованих електронних грошей: вільні небанківські електронні платіжні системи та контрольовані.

Говорячи про модель реєр-to-реєр, важко оминати увагою електронну платіжну систему онлайн-платежів PayPal.

PayPal виник у 1998 році з необхідності здійснювати розрахунки між фізичними особами під час купівлі у невідомих контрагентів через вебсайти аукціону, такі як eBay. Проблема була двоюкою: більшість людей, що продають речі, такі як старі книги чи вживані прилади, не були зареєстровані як торговці для отримання платежів з кредитної чи дебетової картки, тоді як покупці неохоче надсилали чеки або передавали дані банківського рахунку чи номери кредитних карток невідомим в Інтернеті [18]. PayPal виступає посередником, за допомогою якого фізичні особи реєструють банківський рахунок або номер кредитної чи дебетової картки у PayPal під час відкриття рахунку, які залишаються відомими лише PayPal. Коли клієнти PayPal бажають надіслати платіж, вони вказують адресу електронної пошти бенефіціара та суму. Сума за вибором відправника буде списана з рахунку в PayPal за умови наявності грошових коштів на балансі, його банківського рахунку або стягнута з його кредитної чи дебетової картки. Кошти будуть перераховані на рахунок PayPal бенефіціара, який може залишити їх там або перерахувати на його звичайний банківський рахунок.

На території України платіжна система PayPal працює з обмеженими функціями, виконуючи функції екваера у разі оплати банківськими картками за товари та послуги у мережі Інтернет. Надсилення коштів з балансу одного користувача на баланс іншого неможливий, так само як і приймання коштів як оплати. У зв'язку з цим виникли посередники (WesternBid, SellerOnline тощо), які надають можливість приймати оплату від контрагентів, здебільшого за кордоном, і перераховують отримані кошти на банківські рахунки в Україні.

Є також думка [19], яка піддає сумніву правовий статус цієї платіжної системи і стверджує, що PayPal працює як банк, незважаючи на те, що йому був наданий статус установи електронних грошей. Така позиція пов'язана з тим, що ця платіжна система нібито приймає кошти від фізичних осіб на депозит.

Від рівня свободи небанківської електронної платіжної системи, від державного контролю за її діяльністю та контролю емітента за обігом електронних грошей залежатиме рівень ліквідності та конвертованості електронних грошей.

Відповідно до інформації Національного банку України нині в Україні діють платіжні системи, платіжними організаціями яких є небанківські установи, і які поділяються на: системи переказу коштів, системи розрахунків за угодами щодо цінних паперів

та карткові платіжні системи [20]. Проте тут цікавим є поділ за типом платіжного інструменту, оскільки в переліку є одна карткова платіжна система «УКРКАРТ», всі учасники якої є банками. Тож платіжні системи, платіжними організаціями яких є небанківські фінансові установи, натеper не можуть вважатися небанківськими електронними платіжними системами, оскільки не мають права на емісію електронних платіжних засобів, а лише здійснюють переказ коштів чи розрахунки за угодами щодо цінних паперів. Ті ж, які все-таки мають право на емісію кредитних карток, фактично є банківською платіжною системою. Таким чином, не видається можливим здійснити типологізацію за типом платіжної організації.

Д. Абражевич пропонує виділяти два рівні типології електронних платіжних систем: на першому рівні групування відбувається за способом організації проведення транзакції та за типом інформації, що обмінюється; на другому рівні виділяються групи вже з тих, що зазначені на першому рівні за видом платіжного засобу, за допомогою якого ініціюється платіж.

Так, за способом організації механізму платежів і способом організації проведення транзакції роздрібні електронні платіжні системи [21, с. 83] розділяють на дві групи: системи цифрової валюти (або електронних грошей) та кредитно-дебетові системи. За типом інформації, що обмінюється, розрізняють системи на основі «рахунку» та «токенів» (“account-based” та “tokenbased”), які відповідають зазначеним вище електронним платіжним системам цифрової валюти та кредитно-дебетовим системам.

З систем на основі рахунків можна виділити системи дебетових і кредитних карток та спеціалізовані, наприклад ті системи, які використовують електронну пошту для ініціювання переказу грошей. Цифрову валюту, своєю чергою, можна розділити на системи, що підтримують смарт-карти, та ті, які існують лише в онлайн-середовищі. Їх можна назвати «онлайн-готівкою» або «веб-готівкою». До цієї категорії також належать системи передплачених карток та системи електронних гаманців.

Групуючи електронні платіжні системи за типом електронного платіжного інструменту, за допомогою якого ініціюється транзакція, окрім уже згадуваних кредитних, дебетових платіжних систем та платіжних систем на основі цифрової (віртуальної) валюти, четвертим типом такої типологізації нині можемо вказати мобільні платежі (платіжні системи Apple Pay, Google Pay та ін.), до яких, за визначенням Ради керуючих

Федеральної резервної системи США, належать «покупки, оплата рахунків, благодійні пожертви, платежі іншій особі або будь-які інші платежі, здійснені за допомогою мобільного телефону. Засоби доступу можуть бути на вебсторінці через веб-браузер на мобільному пристрої з використанням текстового повідомлення (“SMS”) або за допомогою завантаження додатку на мобільному пристрої» [22, с. 14].

Кредитні платіжні системи, своєю чергою, поділяються на ті, де платіж ініціює продавець товарів чи послуг за допомогою переданих покупцем даних кредитної картки, та ті, де платіж ініціює покупець з використанням спеціального програмного забезпечення, яке називається «електронним гаманцем», для передачі інформації про кредитну картку продавцеві.

Вітчизняна судова практика знайома з таким поняттям. До прикладу Господарський суд Київської області у своєму рішенні зазначав, що «основною відмінністю електронних грошей від безготівкових є те, що електронні гроші перебувають не на банківському рахунку клієнта, а на особливому рахунку емітента (так званому віртуальному рахунку)». Однак указав, що «правове регулювання електронних грошей не поширюється на випадки, коли титульні знаки емітує особа, яка є небанківською установою, <...> не може вважатися емітентом електронних грошей, оскільки не здійснює випуск електронних грошей та не бере на себе зобов'язання з їх погашення» [23].

Дебетові платіжні системи характерні саме небанківським фінансовим установам, які пропонують електронні еквіваленти чеків, дебетові (передплачені) картки для використання в Інтернеті, а також онлайн-нові системи зберігання вартості (online stored value systems), що існують у вигляді карток зі збереженою грошовою вартістю, наприклад, передплачена телефонна картка [24, с. 18]. Такі системи не потребують розкриття інформації про власника картки, на відміну від кредитних платіжних систем.

Нами розглянуто велику кількість критеріїв для типологізації небанківських електронних платіжних систем. Проте з метою подальшого правового дослідження пропонуємо їх згрупувати у два основні: організаційні та функціональні критерії типологізації платіжних систем.

Тому для дослідження організаційної структури небанківських електронних платіжних систем ми візьмемо за основу типологізацію за правовим режимом платіжної системи з розподілом на публічно-правову, приватно-правову платіжну систему та платіжну

систему. Аналіз організаційної структури платіжних систем також дає можливість розрізнити за способом емісії та організації платіжної інфраструктури централізовані та децентралізовані електронні платіжні системи.

Для дослідження функціональної структури візьмемо за основу типологізацію за типом платіжного інструменту, виходячи з якого небанківські електронні платіжні системи можуть бути дебетовими (передплаченими), на основі віртуальної валюти та мобільними.

Висновки

Нами визначені організаційний (за правовим режимом, за способом емісії та способом організації платіжної інфраструктури) та функціональний (за типом платіжного інструменту) критерії типологізації небанківських електронних платіжних систем. Зазначених двох типів небанківських електронних платіжних систем досить, щоб охопити всю їх видову сукупність та продовжити побудову логічної структури універсальної типології електронних платіжних систем. Вказані результати можуть бути покладені в основу систематизації та упорядкування вже наявних знань про предмет цього дослідження, формування цілісних знань про нього.

Список використаних джерел:

1. Адабашев Т.К. До питання класифікації платіжних систем, що функціонують в Україні. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право: зб. наук. пр. 2013. Vol. № 2 (13). С. 142–153.
2. Лук'янов В.С. Національна платіжна система: поняття, ключові принципи організації і базові функції. *Акт. проблеми економіки*. 2009. Vol. 12. С. 162.
3. McGinnis J.O., Roche K. Bitcoin: Order without law in the digital age. *Northwestern Public Law Research Paper*. 2017. No. 17–06.
4. Okay C. The Drivers of The Recent Payment Systems Reforms Globally. *Central Bank Review*. 2004. Vol. 4. Pp. 65–107.
5. Sifers R.W. Regulating Electronic Money in Small-Value Payment Systems: Telecommunications Law as a Regulatory Model. 9. *Federal Communications Law Journal*. 1997. Vol. 49, No. 3. Pp. 701–729.
6. Merriam-Webster.com Dictionary. Typology. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/typology> (дата звернення: 02.04.20).
7. COBUILD Advanced English Dictionary. Definition of “typology”. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/typology> (дата звернення: 02.04.20).
8. Cambridge University Press. Definition of typology from the Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/typology> (дата звернення: 02.04.20).
9. Capocchi V. On the definition of typology and classification in sociology. *Quality and Quantity*. 1968.
10. Скакун, О.Ф. О термино-понятиях «типология», «типологизация», «тип» в сравнительном правоведении. *Порівняльно-правові дослідження*. 2007. Vol. 1–2. С. 30–34.
11. Marradi A. Classification, typology, taxonomy. *Quality & Quantity: International Journal of Methodology*. 1990. Vol. 24, No. 2. С. 129–157.
12. Герилів Д.Ю. Розмежування типології та класифікації держави: проблемні питання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Право*. 2013. Vol. Вип. 22. Т. С. 19–23.
13. Правління Національного банку України. Концепція запровадження нагляду (оверсайта) за платіжними системами в Україні. 2010.
14. Правління Національного банку України. Положення про нагляд (оверсайт) платіжних систем та систем розрахунків в Україні. 2014.
15. Kahn C.M., Roberds W. Payments settlement: Tiering in private and public systems. *Journal of Money, Credit and Banking*. 2009.
16. Wilkins C.A. “Money in a Digital World”. Speech at Wilfrid Laurier University Waterloo, 2014.
17. FATF. Financial action task force on money laundering. *Annual report*. 1997.
18. Rambure D., Nacamuli A. Payment Systems: *Payment Systems*. Palgrave Macmillan, 2008.
19. González A.G. PayPal: The legal status of C2C payment systems. *Computer Law and Security Report*. 2004.
20. Національний банк України. Внутрішньо-державні платіжні системи та міжнародні платіжні системи, платіжними організаціями яких є резиденти. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=7746551.
21. Abrazhevich D. Electronic Payment Systems: a User-Centered Perspective and Interaction Design: *Technische Universiteit Eindhoven*. 2004. P. 1–202.
22. Board of Governors of The Federal Reserve System. Consumers and Mobile Financial Services. FRS, 2015.
23. Мальована Л.Я. Рішення у справі № 911/1355/13: 2013.
24. Stankey R.F. Internet Payment Systems: Legal Issues Facing Businesses, Consumers and Payment Service Providers. 6 *COMMLAW CONSPECTUS*. 1998. No. 11.

The article is devoted to the typology of non-bank electronic payment systems. The approaches of different scientists to the systematization of types of electronic payment systems are analyzed. The common characteristics and differences of electronic payment systems, their features, which are manifested in the variety of electronic money and electronic means of payment, features of their issuance procedures, the method of organization of payment infrastructure, the legal status of issuers.

The study of heterogeneous types of electronic payment systems on the basis of generic features and the attempt to streamline them makes it possible to propose our own typology of non-bank electronic payment systems. This will contribute to further systematization and streamlining of existing knowledge about the subject of research, the formation of holistic knowledge about it.

In the study of electronic payment systems, domestic scientists primarily tried to characterize and typology electronic money. However, the legal nature and features of non-bank electronic payment systems are best revealed by analysing the legal regime of electronic money issuers and studying the legal nature of relations between the issuer and participants in payment systems regarding the organization of electronic payment systems, on the one hand, and between the issuer and the state concerning licensing of such activity, implementation of supervision over payment systems (oversight), regulation of the procedure of issue, control over the circulation of electronic their money.

An attempt was made to determine the features of different types of non-bank electronic payment systems, delineate the relations that arise in the operation of payment systems. Such payment systems have a public-law nature in matters of legislative regulation of electronic payment instruments, licensing of non-bank institutions, ensuring continuous, reliable and efficient operation of payment systems (oversight), and private law – on contractual regulations on organization and activity of payment systems, and in some cases – private issuance of electronic means of payment. Such relations exist on the border of different branches of law and can be subject to the regulation of administrative, financial, commercial, and civil law.

Key words: typology, systematization, payment services, electronic money, means of payment, legal regime, virtual currency, issuer, money turnover.